

Šablona III/2- Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Koncovky podstatných jmen

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Základní škola Moravany, okres Brno-venkov, příspěvková organizace ANOTACE	
Šablona:	III/2
Název:	Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Téma:	Koncovky podstatných jmen
	Žák si upevňuje své znalosti o koncovkách podstatných jmen
Autor:	Petra Velebová
Očekávaný výstup:	Žák si procvičí a upevní pravidla pro psaní koncovek podstatných jmen
Klíčová slova:	Koncovky podstatných jmen rodu mužského, ženského, středního
Druh učebního materiálu:	Pracovní list
Cílová skupina:	Žák 1. stupně ZŠ
Typická věková skupina:	5. ročník ZŠ
Použité zdroje a materiály:	Hrátky s mluvnici a pravopisem, J. Košťák, Votobia, Olomouc 1997

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

K tomu, abychom mohli správně rozhodnout, kterou koncovku v určitém slovese použijeme, musíme postupovat podle následujících tří kroků.

1. Určíme podmět věty.

To už pro nás není nic nového, určování podmětu a přísudku jsme se zabývali dost dlouho, abychom si byli jisti, že teď nám to půjde jako po másle, jen si vše pěkně shrneme a utřídíme.

Každá věta musí mít svůj podmět, o kterém se dá zjednodušeně říci, že určuje to, kdo daný děj vykonává. Většinou jde o podstatné jméno v 1.pádu a zjistíme ho velmi jednoduše. Stačí se pomocí přísudku zeptat 1. pádovou otázkou na vykonavatele děje, tedy kdo nebo co danou věc vykonával/o? Děti si celé odpoledne hrály. Kdo si celé odpoledne hrál? děti

Jirka a Pepa mávali odjíždějící babičce. Kdo mával odjíždějící babičce? Jirka a Pepa

Sluníčko pálilo. Kdo/co pálilo? sluníčko

Oči se jí rozšířily překvapením. Kdo/co se jí rozšířily překvapením? oči

Vidličky ležely na stole. Kdo/co ležel na stole? vidličky

2. Určíme rod, ve kterém je podmět.

Ukázat si na podmět TEN, TA, TO jsi se učil/a už tak dávno a je to pro Tebe hračka teď správně poznat MUŽSKÝ, ŽENSKÝ A STŘEDNÍ ROD. Tak zase jen pro pořádek si to pěkně shrňme.

Existuje několik způsobů, kterými lze určit rod podstatného jména. Nejjednodušší je asi tento:

a) Podmět musí být v jednotném čísle, pokud tomu tak není, musíme si ho nejdříve do jednotného čísla převést.

Mn.č. j.č.

děti - dítě

oči - oko

chlapci – chlapec

maminky – maminka

b) Poté si na podmět v jednotném čísle ukážeme ukazovacím zájmenem:

to dítě - rod střední

ten Jirka / ten Pepa - rod mužský

ta vidlička - rod ženský

POZOR

Pokud je podmět rodu mužského, musíme určit také jeho životnost. Ta se určí např. podle životných (pán, muž) a neživotných vzorů (hrad, stroj). Většinou můžeme životnost logicky odvodit, ale existují i výjimky. Například sněhulák sice nedýchá, ale i tak se počítá mezi životné! Pokud chceme mít jistotu, zda je dané slovo rod životný či ne, stačí si říci toto slovo v 1. pádu a poté v pádu 4. (vidím koho co). Pokud se tvary pádu neshodují, je podstatné jméno životné. Například zmiňovaný sněhulák je v 1. pádu sněhulák a ve 4. pádu (vidím) sněhuláka. Proto je sněhulák životný.

3. Podle rodu podmětu napíšeme správnou koncovku

ROD ŽENSKÝ

Jestliže je podmět v ženském rodu čísla množného, píšeme vždy v přísudku Y.

Maminky vařily oběd.

Dívky si spolu vesele povídaly.

Kočky seděly na střeše a mňoukaly.

Růže krásně voněly.

ROD STŘEDNÍ

Jestliže je podmět ve středním rodu čísla množného, píšeme v přísudku **a**.

Kořata se vyhřívala na terase.

Všechna letadla bezpečně přistála.

Pole byla při loňských povodních zatopena.

Údolí se na jaře zazelenala.

POZOR

Slova **děti**, **oči** a **uši** jsou sice rodu středního, ale v množném čísle se chovají jako podstatná jména rodu ženského. Proto musíme v příčestí minulém psát **y**.

Pomůcka: **Děti, oči, uši tvrdé Y jim sluší.**

Špatně

X(Děti celé odpoledne stavěla sněhuláka.)X

Správně

Děti celé odpoledne stavěly sněhuláka.

Ale pozor na nespisovný výraz: Děcka celý den zlobila.

Špatně

X(Odstávala mu uši.)X

Správně

Odstávaly mu uši.

Ale pozor na rozdíl: **Ucha** od hrnce po prvním použití upadla. xxx Uši jsou nástroj ke slyšení.

Špatně

X(Oči se mu rozzářila štěstím.)X

Správně

Oči se mu rozzářily štěstím.

Ale pozor na rozdíl: Na punčoše se objevila dvě oka.xxxxOči jako nástroj zrku- Žlutá kočičí očka svítla do tmy.

ROD MUŽSKÝ ŽIVOTNÝ

Jestliže je podmět v množném čísle rodu mužského životného, píšeme vždy I.

Psi štěkali.

Lyžaři sjížděli kopec.

Chlapci pískali na písťalku.

Na svahu stáli tři **sněhuláci**.

POZOR

Ne vždy musí životná jména zastupovat živé osoby. Mezi životná se počítají např. také nebožtíci, sněhuláci apod. jak už jsme si říkali. Poznáš to také tím, že si na ně ukážeš TI.

ROD MUŽSKÝ NEŽIVOTNÝ

Jestliže je podmět v množném čísle rodu mužského neživotného, píšeme vždy Y.

Talíře spadly na zem a rozbily se. Topoly se ohýbaly pod nápořem větru.

Vrtulníky přistály na střeše nemocnice.

Než půjdeme na doplňování koncovek nachystej si modrou (mužský rod životný i neživotný), červenou (ženský rod i neživotný mužský) a žlutou (střední rod) pastelku a podtrhni správnou barvou podměty ve větách, pozor mužský rod neživotný by díky červené a modré barvě (podtrženo přes sebe) měl mít fialovou barvu, na další úkol je potřeba obyčejná tužka a tou vlnovkou potrhni všechna slovesa, pak doplň koncovky podle pravidel a koncovku zakroužkuj stejnou barvou jakou má podmět.

Pokud jsi dobře doplňoval pak Ti jistě vyjde správně i tajenka, která vznikne, když vypíšeš písmena, která jsou za textem v závorkách.

V restauraci přijal__1 nového kuchaře, vaří opravdu báječně! Tři prasátka se rozhodl__2, že si postaví dům. V ostravské zoo se během jednoho měsíce narodil__3 dvě slůňata. Tři nejlepší žáci z každé třídy dostal__4 na konci roku od ředitele školy knihu. První díly byl__5 opravdu úžasné, postupem času bohužel seriál začal ztrácet na kvalitě. Ženy získaly v Československu volební právo až v roce 1918, do té doby se mohl__7 voleb účastnit pouze muži. Novomanželé odjel__8 na svatební cestu. Kočky seděl__9 na střeše kůlny a mňoukal__10.

řešení: 1)i(š)-y(d)-a(v), 2)i(u)-y(k)-a(p), 3)i(n)-y(r)-a(a), 4)i(n)-y(w)-a(t), 5)i(f)-y(ě)-a(s), 6)i(b)-y(l)-a(t), 7)i(s)-y(d)-a(c), 8)i(k)-y(m)-a(h), 9)i(c)-y(o)-a(j), 10)i(k)-y(u)-a(r),

Tajenka: Na dovolené jsme obdivovali _____ krajinu.